

АКАДЕМИЈА ПОВОДОМ СТОПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ ФАКУЛТЕТА

РЕЧ ДЕКАНА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА ПРОФ.
ОБРАДА СТАНОЈЕВИЋА

Драги гости, колеге наставници и асистенти, садашњи и бивши студенти Правног факултета у Београду. За мене је велика и незаслужена част да отворим ову свечаност поводом сто педесете годишњице постојања нашег Факултета.

Свакако да времена нису за славље. И поред недоумица одлучили смо се да овај јубилеј обележимо, између осталог и зато што стота годишњица није прослављена, јер је те исте 1941. године почео други светски рат.

Правно одељење Лицеја у Крагујевцу је настало, не као резултат прилика у земљи, већ, у неку руку, упркос њима. Тек што су накратко ућутале устаничке пушке, 1808. године основана је у Београду Велика школа, која је кратко трајала, али је за то време кроз њу прошло доста будућих државника и умних глава, од којих је једна била Вука Караџића. Нешто касније, основан је крагујевачки Лицеј, чије је Правно одељење зачетак правних студија и студија уопште у Србији. Убрзо потом, 1841. ово Одељење прелази у Београд, у Конак кнегиње Љубице. У држави која је бројала 680.000 људи, у којој је било мало писмених, а још мање учених људи, оснивање високошколских установа био је прави подвиг. Не заборавимо да ће три године касније Србија донети свој Грађански законик и тако постати трећа европска земља, одмах после Француске и Аустрије, која има свој цивилни кодекс. Било је то дело наших стручњака, учених Срба из Војводине. Поређења ради - Грци су ангажовали немачког професора па им је требало готово сто година да заврше рад на свом кодексу. Били су то изрази неких одлика нашег менталитета, нашег стремљења висинама, неприхватања осредњости, непристајања на мисао да смо мали народ.

Почеци су били скромни. У време када је 1841. пресељен у Београд Лицеј је на Правном одељењу на обе године имао двадесетак студената и три професора. Било је у тој повести и успона и падова и времена када, због ратова, Факултет није радио. Ипак, он је растао, најпре као Правно одељење Лицеја, затим као Правничко одељење Велике школе (од 1863), а затим као Правни факултет Универзитета у Београду (1905). Данас је наш Факултет један од највећих у свету са више од десет хиљада студената и са сто наставника.

Према непотпуним подацима, јер ратови и пустошења нису штетели ни животе ни архиве, на Правни факултет се до сада уписало преко 110.000 студената. Од 1919. од када постоји евиденција, преко 40.000 људи

је добило диплому Факултета. Само од 1945. године на њему је докторирало 680 кандидата, а магистрирало око 850. Међу студентима и докторандима било је странаца из Грчке, Малија, Етиопије, Ирана, Ирака, Кине, Аргентине и других земаља. Први доктор у новој Кини одбранио је тезу на нашем Факултету и данас предаје на пекиншком универзитету.

Међу наставницима је било људи који су задужили нашу науку и културу, почев од Јована Стерије Поповића, преко Глиге Гершића, Косте Куманудија, Андре Ђорђевића, Михаила Илића, Ђорђа Тасића, Живојина Перића, Тарановског, Соловјева, па до Божидара Марковића, Томе Живановића, Михаила Константиновића, Милана Бартоша, Борислава Благојевића, Мехмеда Беговића, Радомира Лукића. У амфитеатрима овог здања предавао је Слободан Јовановић, један од најумнијих људи које је овај народ дао. Оснивачи и председници Друштва српске словесности, будуће Српске академије наука били су наши наставници. Поред сјајних професора, научника, Правни факултет је дао истакнуте судије, бриљантне адвокате, министре, председнике влада, амбасадоре, писце. Наши професори су били радо виђени гости и предавачи на готово свим великим универзитетима света од Сорбоне, Оксфорда, Единбурга, Брисела, Њу Орлиенса до Москве, Пекинга и Токија. Наш Факултет има уговоре о сарадњи са низом универзитета и факултета у свету и на њему су гостовала многа чувена имена науке. Он је оснивач правних факултета у Нишу, Новом Саду, Титограду, Приштини и Крагујевцу. Оснивањем факултета у Новом Саду наш факултет је само вратио део дуга који и Правни факултет и високо школство Србије уопште, дугују војвођанским Србима.

Данас је тренутак да се сетимо не само великих имена нашег стопедесетогодишњег трајања, великих у науци и за катедром, већ и оних који су страдали бранећи своју земљу и слободу свог народа. Уосталом, већ у наставном плану Велике школе из 1808. био је предмет "Егзерцир с пушкама". У првом светском рату међу жртвама које је дао Универзитет у Београду, највише је било студената права и философије. Слично се поновило и у прошлом рату. Међу жртвама поменимо два истакнута професора, Михаила Илића и Ђорђа Тасића, које су Немци стрељали на Бањици.

Правни факултет је умео да у неким одлучним тренуцима покаже храброст пред моћницима. Када се расправљало о фамозним уставним амандманима, због својих смелих речи, које су се, на жалост, показале пророчки тачним, професор Михаило Ђурић је осуђен на казну затвора, а Андрија Гамс, Стеван Ђорђевић, Стеван Врачар, Војислав Коштуница, Бранислава Јојић, Данило Баста удаљени су са Факултета или из наставе.

Кажу да се најбоље понашамо онда када је најгоре. Данас, када се налазимо пред тешким искушењима, верујемо да ће наш народ показати ону особину која га је у готово свим дилемама одводила на праву страну, али се надамо да ће за свој избор и своје циљеве платити мању цену од оне коју је плаћао у прошлости. Дефинитивно је утврђено да је систем вредности, морала и права, који је изграђиван последњих пет деценија уз много жртава, потпуни промашај. У овом историјском тренутку, када

смо схватили да је пут којим смо ишли без излаза, од правника и Правног факултета се очекује да дају велики допринос у тражењу излаза из тог беспућа. Надамо се да ће Правни факултет и његови бивши и садашњи студенти показати довољно мудрости и храбрости да у пуној мери одговоре том очекивању.

РЕЧ ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГОСПОДИНА ПАВЛА

Овако значајан дан, као што је прослава јубилеја стопедесетогодишњице оснивања Правног факултета, дан који би био значајан и у срећнијим народима и у срећнијим приликама, а камоли код нас, честитам господину Декану, професорима, господину Ректору Универзитета, свим студентима и свима вама и целом нашем народу, са жељом да тај дан прославимо и да наставимо са свешћу да наш народ зна и верује да правда држи земљу и градове и да су као виђени људи тај принцип имали на уму и кнез Михаило и остали у држави тога доба када су, пре него што су у многим великим местима основане гимназије, одлучили да у Србији оснују Правни факултет, желећи да и писмени и неписмени дођу до правде. Онако као што је пре шестопедесет година, тај исти принцип, правде Божје, диктирао цару Душану да изда Законик у коме ће и себе и своју власт потчинити правди и да у два члана то и изнесе. "Ако би Царство ми издало писмо или из мржње или из љубави или из милости према некоме, а то писмо потирало законик и правду у њему, нека судије том писму не верују него нека суде по законнику и правди". У другом једном члану каже: "Судије да суде по законнику и правди, а не по страху од царства им".

Ту величину Божје правде и ту потребу да се држава и данас постави на правне основе треба да имамо сви у виду. Поготово молим студенте који ће сутра бити судије и адвокати да стално имају то на уму и да знање и вештину увек ставе у службу тога, да правду изнесу као правду, да истину осветле као истину, а ни по коју цену и никакав интерес да не ставе изнад права и правде.

Честитајући вам овај велики дан, стављамо на срце и душу те речи нашега народа да их свагда имамо сви у виду - правда држи земљу и градове!

РЕЧ РЕКТОРА БЕОГРАДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА ПРОФ. РАЈКА ВРАЧАРА

Господине Декане, колегинице и колеге, даме и господо, пријатељи Правног факултета.

Дозволите ми да вас поздравим и да нашем слављенику, једном од најстаријих и најугледнијих факултета на Београдском универзитету,

честитам велики јубилеј у име Универзитета у Београду, сложене породице двадесет и четири факултета и седам научноистраживачких институата, у име седамдесет хиљада студената, шест и по хиљада наставника и асистената и десет и по хиљада службеника, с осећањем задовољства и части. Као што Његова светост, патријарх српски Павле рече, и за друге народе, на срећнијим просторима, са мање ратова и страдања, ово би био велики јубилеј, достојан поштовања. А када је реч о српском народу, малом по броју мушких глава и пушака, али великом по својим делима и историји, овај јубилеј је један од доказа његове виталности, његове способности да се у најтежим временима окрене правим вредностима, правди и истини, и да с оптимизмом гледа у своју будућност. Доказ за то је и оснивање Правног одељења на Лицеју те давне 1841. године. Допринос Правног факултета развоју права и правде, државности, демократији, култури српског народа био је неизмеран. Ми живимо у време тешких искушења која пред нас постављају велике захтеве за остваривањем праведнијег и демократскијег друштва. Уверен сам да Правни факултет са својим великим научним потенцијалом хоће и може да да свој допринос успешном уласку у двадесети век.

Честитам вам још једном овај јубилеј са великим осећањем задовољства што Универзитет у Београду има тако угледног члана као што је Правни факултет.

РЕЧ ПРИНЦЕЗЕ РАДМИЛЕ КАРАЂОРЂЕВИЋ, СУПРУГЕ ПОК. ПРИНЦА ЂОРЂА КАРАЂОРЂЕВИЋА

Хвала вам, драге колеге, што сте ме се сетили и позвали на овај величанствени скуп на коме прослављамо сто педесет година Правног факултета.

Ја сам први пут овде са вама после готово педесет година. Још давне 1945. године отпуштена сам из Апелационог суда као неподобна личност без икаквог другог разлога осим што припадам династији Карађорђевић. А то је била династија под којом је Србија, нарочито у време краља Петра I, била најнапреднија, најближа ономе што се зове Европа и цивилизација.

Припадам генерацији студената који су за професоре имали најбоље умове које је Србија могла дати и које сумњам да ће још дуго бити у стању да да. Жена правница је тада било мало. Ми смо се искрено трудили да у границама својих могућности служимо на част свом народу и правди.

Међу вама има будућих судија и адвоката, који треба да примењују право, али и оних који ће учествовати у стварању нових закона. У име старих генерација правника, молимо вас да имате на уму светле традиције нашег народа и правосуђа, принципе правде и демократије. Живели!

РЕЧ ПИТЕРА БЕРКСА (PETER BIRKS) ПРОФЕСОРА
ALL SOULS КОЛЕџА ИЗ ОКСФОРДА

Даме и господо,

ово је срећна околност и ја сам врло поносан што учествујем у прослави ове годишњице. Ово је други пут да говорим на Правном факултету у Београду. У том кратком раздобљу од три-четири године свет се променио, по мом мишљењу набоље и то на начин који надмашује најсмелију машту. Чини ми се да у овим променама правни факултети Европе имају најважнију улогу. Дубоко сам свестан да сам повлашћен тиме што живим у земљи у којој се неке ствари узимају здраво за готово, као што су владавина закона и независност судства, у земљи у којој је недавно чак и министар морао да плати казну из свог џепа зато што се није држао прописа.

Нисам био у стању да пратим сва излагања и ризикујем да поновим нешто што је већ речено. Подсетио бих, ипак, на речи римског правника Улпијана по којима смо ми свештеници права и заговорници слободе чак и у приликама које нису редовне и срећене.

Желим свима вама сваки напредак и нове успехе у овој другој стогодишњици Факултета.

РЕЧ ХАРАЛАМБОСА ПАПАСТАТИСА, ПРОФЕСОРА
УНИВЕРЗИТЕТА У СОЛУНУ

Ваша Светости, господине потпредседниче владе, господине градоначелниче, господо амбасадори, господине ректоре, господине декане, драге колеге, даме и господо”,

Као грчки професор права осећам се дубоко узбуђен, веома почаствован што учествујем у овом слављу и у овако угледном скупу. Нарочито зато што долазим из Солуна, града у коме су у четрнаестом веку настале три кодификације које су Србима драге и значајне, а то су Светосавска крмчија, Синтагма Матије Властара и Шестокњижје (Хексабиблос) Константина Арменопула. Солун је у српским срцима из још једног разлога - због славног тренутка своје историје, због солунског фронта, који је означио крај првог светског рата и ослобођење Србије.

У име својих колега с Универзитета, као и у име удружења грчких правника, изражавам наду да ће београдски и српски правници у овим тешким временима пронаћи решења инспирисана правдом и слободом.

РЕЧ ПРОФЕСОРА МИЛАЧИЋА СА УНИВЕРЗИТЕТА У БОРДОУ

Дозволите ми најпре да вам се обратим у име Универзитета у Бордоу и пренесем, уз највеће поштовање, честитке за овај историјски јубилеј. Универзитет у Бордоу ужива светски углед, али је нешто млађи од вашег факултета - недавно смо славили 120 година постојања. Подсе-

тио бих да су многи српски правници докторирали на Универзитету у Бордоу. Желим да вам пренесем поруке својих колега о стратешкој важности ваше институције у овом историјском тренутку када постаје општеприхваћено начело да је правна држава једини симбол политичке савремености.

У свету је београдски Правни факултет познат као расадник генерација правника које су допринеле праву и правној науци својом креативношћу, маштовитошћу и смелошћу својих идеја. Своја прва сазнања из Уставног права стекао сам овде, слушајући предавања тада младог доцента Павла Николића. Тада сам имао задовољство да слушам и младог наставника грађанског права, професора Орлића.

Са великим мислиоцима из Бордоа, као што су Монтескје са својом теоријом о подели власти, Декај са својом социологијом права, или Диги и његова веома важна бордоовска школа, упознао сам се први пут октобра и новембра 1958. године управо у овој сали на предавањима мог првог, најстаријег, а још увек, како сам видео, младог професора Лукића.

Дозволите ми да формално, али из срца одам почаст и институцији и професору, као личности и као симболу.

РЕЧ АКАДЕМИКА ПРОФ. РАДОМИРА ЛУКИЋА

Захваљујем нашем декану што ми је дао задатак да на овом скупу кажем неколико речи.

Сто педесет година у животу Факултета је заиста дуг период. А ја сам на њему провео трећину тог времена, почев од 1933. године када сам се уписао на њега као дезертер са Технолошког факултета. Иако су ме интересовали атоми и сличне ствари, дошао сам овде зато што се могло студирати без присуства предавањима, а ја нисам могао да живим у Београду, јер је за то требало доста пара. Стицајем срећних или несрећних околности ја сам успео да овде останем и ево ме, од тада све до сада, везаног за Правни факултет. Ипак, морам да додам да овде има живих професора, и једног од њих видим међу публиком, професора Божу Марковића, који су још старији од мене, али у већој снази, који су, према томе, још дуже везани за овај Факултет. Према томе, иако сто педесет година на први поглед изгледа као страшно много времена, и то времена у коме су се одиграле важне и страшне ствари, то ипак није толико велики период да генерације не могу да се поздраве, не баш прве, али оне давнашње и ове данашње.

Шта рећи на овај дан? Покушавајући да будем објективан, а то је тешко ако сте толико времена провели у једној установи, мислим да је допринос Правног факултета изузетно значајан за наш народ и његову историјску судбину, која није била увек милосрдна према њему. Данашња ситуација је тешка, али не треба губити наду. Ако смо могли дођемо до сопствене државе у онако тешким приликама, са великим прилогом у крви, надам се да ћемо успети у својим тежњама и да ћемо у будућности успети, уз помоћ Правног факултета, његових наставника и бивших студената.

Бурна је историја ове земље, а ми правници не можемо да се похвалимо да је у току те историје увек поштовано право. Када бисмо то време анализирали, видели бисмо да је много више било ратова, удара, мука и нереда, него што је било реда. Али временима реда ми смо као правници значајно допринели. Нема потребе да подсећам у како се тешким приликама налазимо данас. Народ или народи треба да одреде какву државу и правни поредак хоће - иако нисам сигуран да они хоће оно што нам се данас дешава. Иако то нису најсрећнија времена за поштовање права, ми се морамо трудити да се поштује право. Поштовање закона је темељ сваког друштва. Неке од наших невоља у прошлости биле су последице тога што право није довољно поштовано. Надам се да ће Правни факултет подредити свој систем студија и своје напоре том циљу и да ће дати онај допринос који се од њега очекује.